

Patroonheiligen van de parochiekerken in het graafschap Vlaanderen op het einde van het Ancien Regime.

In deze bijdrage presenteren we een lijst van de namen van de patroonheiligen zoals ze voorkwamen op het einde van het Ancien Regime voor bijna alle parochies van het oude graafschap Vlaanderen¹. Wij hanteerden daarbij de volgende werkwijze:

- Bij parochies met twee patroonheiligen komen de plaatsen voor bij de namen van de heiligen.
- Wij hielden alleen maar rekening met het hoofdbestanddeel in de naam van de patroonheilige (bijv.: Sint-Jan de Doper, komt onder de naam Jan, idem voor St-Pietersbanden, komt voor onder de naam Petrus).

Patroon	Parochie	#
Adrianus	Adegem, Bissezele, Ingelmunster	3
Agatha	Landskouter	1
Agnes	Wontergem	1
Aldegondis	Deurle, Lemberge, Mespelare, Overboelare, Zwevezele	5
Alle Heiligen	Nederzwalm	1
Amandus	Aspelare, Astene, Bavikhove, Bekegem, Bellegem, Denderhoutem, Denderleeuw, Eke, Gavere, Gullegem, Heldergem, Heurne, Hoogledede, Hundelgem, Iddergem, Kerkhove, Kwaremont, Leeuwergem, Leupegem, Markegem, Meulebeke, Moortsele, Nederhasselt, Ooike, Oostaker, Oostrozebeke, Otegem, Smeerebbe, Uiterkerke, Uksem (F), Viane, Waarbeke, Waregem, Wingene, Zeveren, Zwevegem	36
Amatus	Oostvleteren	1
Amelberga	Bossuit	1

¹ De gegevens aangaande de patroonheiligen van de parochies in Vlaanderen haalden wij uit *Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen*, Brussel, 1974. Voor Frans-Vlaanderen aangevuld met gegevens uit *Wikipedia*, via verwijzingen naar het Bisdom Rijsel.

Patroon	Parochie	#
Andreas	Beerlegem, Belsele, Bikschote, Sint-Andries, Sint-Sylvesterkapelle (F), Strijpen, Woumen, Zande	8
Anna	Bottelare, Otegem, Stene, Weert	4
Antonius	Heist, Ingoogem, Klein-Sinten, Moerbeke, Rollegem	5
Apollonia	Appels, Elst, Oeren	3
Arnoldus	Tiegem	1
Augustinus	Merkegem (F)	1
Barbara	Maldegem	1
Barnabas	Noordschote	1
Bartholomeus	Geraardsbergen, Hillegem, Kaaskerke, Kortemark, Moeskroen, Nieuwmunster, Oud-Berkijn (F), Pollinkhove, Vinkt, Zandvoorde (Ieper)	10
Bavo	Baagem, Gijzenzele, Gontrode, Houtave, Kanegem, Lauwe, Mendonk, Mere, Merkem, Sint-Baafs-Vijve, Vinderhoute, Watou, Westrozebeke, Zingem	14
Bertinus	Poperinge	1
Blasius	Berten, Jabbeke, Krombeke, Landegem, Lendelede, Sint-Blasius-Boekel, Vlissegem, Waregem	8
Bonifatius	Munte	1
Brixius	Etikhove, Marke, Ooigem	3
Catharina	Hengstdijk, Kuurne, Sinaai, Wachtebeke, Wakken, Wondelgem, Zillebeke	7
Christoffel	Evergem, Pollare, Scheldewindeke	3
Chrysolus	Komen	1
Clemens	Klemskerke	1
Colomba	Deerlijk	1
Cornelis	Aalbeke, Aalter, Machelen, Ruien, Sint-Cornelis-Horebeke, Snaaskerke	6
Dionysius	Geluwe, Impe, Kalken, Moerkerke, Noortpene, Roborst, Serskamp, Sint-Denijs, Sint-Denijs-Boekel, Sint-Denijs-Westrem, Veurne	11
Donaes	Brugge	1
Eligius	Anzegem, Duinkerke, Eine, Ettelgem, Hazebroek, Hoofdplaat, Maarke, Moen, Ruddervoorde, Sint-Eloois-Vijve, Sint-Eloois-Winkel, Snellegem, Vosselare, Westouter, Zeveneken	15
Erasmus	Zerkel (F)	1
Eutropius	Heule	1

Patroon	Parochie	#
Firmin	Moerbeke (F)	1
Folquinus	Ekelsbeke (F), Pitgam (F)	2
Fredericus	Vlierzele	1
Gangulfus	Oosterzele, Paulatem, Ronsele	3
Germanus	Beveren-Roeselare, Egem	2
Gertrudis	Appelterre, Bovekerke, Sint-Antelinks, Wetteren, Wichelen	5
Gerulfus	Drongen	1
Gillis	Kraaiwyck, Lembeke, Nieuw-Berkijn, Sint-Gillis-Dendermonde, Sint-Gillis-Waas, Watten (F)	6
Gislenus	Belsele, Waarschoot	2
Goriks	Haaltert, Sint-Goriks-Oudenhove	2
Guillelmus	Wilskerke	1
Hadrianus	Handzame	1
H.Hart van Jezus	Spiere	1
H.Kruis	Heusden, Hoek, Lampernisse, Letterhoutem, Lotenhulle, Oosteeklo, Stekene, Teteghem (F), Vrasene, Wenduine, Zwijndrecht, Sint-Kruis, Sint-Kruis-Winkel	13
H.Drievuldigheid	Lapscheure	1
Henricus	Clinge	1
Hermes	Ronse	1
Hilarius	Mullem, Wevelgem	2
Hilonius	Izegem	1
Jacob	Gits, Groot-Sinten, Haasdonk, Hoeke, Kapellebroek (F), Kemzeke, Sint-Jacobskapelle	7
Jan	Afsnee, Anzegem, Beveren (Kortrijk), Borre, Broekburg, Buisschure, Dikkebus, Dranouter, Eggewaartskapelle, Grammene, Helkijn, Hemelveerdegem, Kachtem, Nieuwenhove, Oostwinkel, Oudekapelle, Oudezele (F), Ouwegem, Poperinge, Rollegem-Kapelle, Schelbelle, Sint-Jan, Sint-Jan-in-Eremo, Sint-Jans-Kapel (F), Staden, Stalhille, Stavele, Steenwerck (F), Teralfene, Zulzeke	30
Jezus Arbeider	Leffrinckoucke	1
Joris	Krochte (F), Sint-Joris, Sint-Joris (F), Sint-Joris-ten-Distel, Sleidinge	5
Jozef	Kapelle (F)	1
Judas	Gentbrugge	1
Kwinten	Oostkerke	1
Lambertus	Hoogstade, Oedelem, Parike, Poeke, Vlekkem	5

Patroon	Parochie	#
Laurentius	Ename, Klerken, Kooigem, Lokeren, Merris (F), Ramskapelle, Sint-Laureins, Verrebroek, Westende, Wielsbeke, Zedelgem, Zelzate	12
Legardus	Dottenijs	1
Leonardus	Dudzele	1
Ligerius	Boezegem, Soks (F)	2
Livinus	Sint-Lievens-Houtem	1
Lucia	Markegem	1
Macharius	Laarne, Nederboelare	2
Machuut	Wannegem, Wulvergem	2
Margaretha	Elversele, Geluveld, Grembergen, Knokke, Lichtervelde, Neigem, Sint-Margriete	7
Maria-Magdalena	Sint-Maria-Lierde	1
Martinus	Aalst, Aarsele, Ardoorie, Arneke, Asper, Assenede, Avelgem, Balegem, Bambrugge, Berlare, Beselare, Beveren-Waas, Blaringem, Boeschepe, Borsbeke, Burcht, Burst, Denderbelle, Desselgem, Edelare, Erpe, Gijzegem, Gottem, Hardefoort, Haringe, Herzele, Kerksken, Koekelare, Koolskamp, Kortrijk, Lede, Leisele, Loppem, Lovendegem, Massemen, Mater, Meilegem, Melden, Melle, Moorsel, Moorsele, Moorslede, Neerwaasten, Niepkerke, Oekene, Oesegem, Okselere (F), Onkerzele, Oombergen, Oordegem, Opbrakel, Outer, Petegem-aan-de-Leie, Ronse, Schelderode, Sijsele, Sint-Lievens-Esse, Sint-Martens-Latem, Sint-Martens-Leerne, Sint-Martens-Lierde, Sint-Winnoksbergen (F), Steene (F), Strazele (F), Terdeghem (F), Velzeke, Vladslo, Volkegem, Vurste, Waalskapel (F), Welden, Wemaerskappel (F), Werken, Westrem, Westvleteren, Winnezele, Wormhoudt (F), Woubrechtgem, Wulverdinge, Zegerskapel (F), Zomergem	81
Matheus	Gijzelbrechtegem, Hermelgem, Munkzwalm, Vleteren (F)	4
Mathias	Eringem	1
Mauritius	Nevele, Ressegem, Varsenare	3
Maurus	Elsegem, Herseeuw	2
Medardus	Eernegem, Ursel, Wervik, Wijtschate	4
Michiel	Avekapelle, Boezinge, Holke, Ichtegem, Kielrecht, Killem, Kortrijk, Koudekercke, Roeselare, Roksem, Sint-Michiels, Zuienkerke	12

Patroon	Parochie	#
Mildreda	Izenberge	1
Momelijjn	Sint-Momelijjn (F)	1
Nicolaas	Aaigem, Diksmuide, Ieper, Keiem, Koolkerke, Leke, Liedekerke, Lochristi, Meigem, Mesen, Moere, Oostduinkerke, Oostkappel (F), Per-vijze, Sint-Niklaas, Slijpe, Veurne, Waterland-Oudeman, Westkapelle, Zwijnaarde	20
Omaar	Adinkerke, Alveringem, Bambeke, Bavikhove, Beveren-aan-de-Ijzer, Bissegem, Booitshoeke, Broekkerke, Hondegem, Kaaster (F), Kwaadie-per (F), Ledringhem, Millam, Ochtezele, Pas-sendale, Rekspoede (F), Stapels (F), Vinkem, Westkerke, Zermezele	20
Onkomena	Bavegem	1
Onze-Lieve-Vrouw	Assebroek, Bachte-Maria-Leerne, Bassevelde, Bellem, Berchem, Bornem, Brielen, Brugge, Cadzand, Dadizele, Daknam, Damme, De Klinge, De Moeren (F), Deinze, Dendermonde, Dentergem, Destelbergen, Desteldonk, Doel, Eksaarde, Elene, Erembodegem, Gistel, Grimminge, Heestert, Herdersem, Herzele(F), Hofstade, Hollebeke, Houtem, Houthem, Kaprijke, Kassel, Kluizen, Koksijde, Kortrijk, Krui-beke, Lebbeke, Lederzele, Leffinge, Lieferinge, Mannekensvere, Mardyck, Mariakerke, Maria-kerke (Gent), Mariekerke, Meetkerke, Melsele, Moerbeke, Moerzeke, Nazareth, Nieuwerkerken, Nieuwerleet, Nieuwerkerke, Nieuwpoort, Ninove, Nukerke, Okegem, Oostnieuwkerke, Oudegem, Oudenburg, Overmere, Pittem, Poelkapelle, Poperinge, Rekkem, Rozebeke, Ruiselede, Ruisschure (F), Rupelmonde, Scho-re, Sint-Maria-Horebeke, Sint-Mariakapel (F), Sint-Maria-Latem, Sint-Maria-Oudenhove, Spijker, Steenhuize, Temse, Voormezele, Waarmaarde, Waasmunster, Warhem (F), Wa-tervliet, Wortegem, Wulveringem, Zaffelare, Zandbergen, Zandvoorde, Zarren, Zevekote, Zevergem, Zonnebeke, Zottegem, Zoutenaai	95
Paulus	Elverdinge, Godveerdegem, Hansbeke, Kallo, Langemark, Loon (F), Meteren (F), Middelburg, Oostende, Opwijk, Pradeels (F), Rumbeke, Sint-Pauwels, Waasten	14

Patroon	Parochie	#
Petrus	Assenede, Bazel, Bevere, Denderwindeke, Dikkele, Dikkelvenne, Elverdinge, Emelgem, Erondegem, Erwetegem, Esen, Gijverinkhove, Godewaartsvelde, Grotenberge, Hamme, Hansbeke, Huise, Hulste, Idegem, Kallo, Kaster, Kerkem, Ledegem, Lo, Loker, Meerbeke, Merelbeke, Meteren (F), Middelburg, Moregem, Nederbrakel, Nieuwkapelle, Olsene, Oostende, Oostkamp, Ophasselt, Ottergem, Outrijve, Pradeels (F), Ronse, Rumbeke, Schorisse, Semmerzake, Sint-Pietersbroek, Sint-Pieters-Kapelle, Sint-Pieters-op-de-Dijk, Sint-Winnoksbergen (F), Steenbeke (F), Steenvoorde, Stuivekenskerke, Tielrode, Tielt, Tienen (F), Torhout, Uitbergen, Waasten, Wakken, Welle, Zulte	60
Pharaïldis	Smetlede	1
Radegundis	Merendree	1
Richarius	Bredene, Sint-Rijkers	2
Rictrudis	Reninge, Woesten	2
Salvator	Brugge, Harelbeke, Wieze	3
Sebastiaan	Michelbeke	1
Simon	Gentbrugge	1
Stephanus	Hingene, Melsen, Vichte, Zonnegem	4
Sylvester	Rubroek (F), Westkapel (F)	2
Urbanus	Huise	1
Ursmarus	Baasrode, Deftinge, Nokere, Zegelsem	4
Vaast	Bailleul, Hondshoote, Linde (F), Menen, Nederename, Reningelst, Stegers (F), Vladslo, Zerkegem, Zuidpene (F)	10
Victor	Proven	1
Vincentius	Eeklo, Gijvelde, Haverskerke, Ramskapelle (Brugge)	4
Vulmarus	Eke (F)	1
Walburga	Meldert, Oudenaarde, Veurne	3
Wandregisilius	Beerst, Bollezele, Drinkam	3
Willibrordus	Grevelingen, Hulst, Knesselare, Middelkerke, Wulpen	5

De rangschikking van de patroonheiligen volgens aantal vermeldingen ziet er als volgt uit:

Patroon	#	Parochie	#
Onze-Lieve-Vrouw	95	Gangulfus	3
Martinus	81	Mauritius	3
Petrus	60	Salvator	3
Amandus	36	Walburga	3
Jan	30	Wandregisilius	3
Nicolaas	20	Folquinus	2
Omaar	20	Germanus	2
Eligius	15	Gislenus	2
Bavo	14	Goriks	2
Paulus	14	Hilarius	2
Laurentius	12	Ligerius	2
Michiel	12	Macharius	2
Dionysius	11	Machuut	2
H. Kruis	11	Maurus	2
Bartholomeus	10	Richarius	2
Vaast	10	Rictrudis	2
Andreas	8	Sint-Kruis	2
Blasius	8	Sylvester	2
Catharina	7	Agatha	1
Jacob	7	Agnes	1
Margaretha	7	Alle Heiligen	1
Cornelis	6	Amatus	1
Gillis	6	Amelberga	1
Aldegondis	5	Arnoldus	1
Antonius	5	Augustinus	1
Gertrudis	5	Barbara	1
Joris	5	Barnabas	1
Lambertus	5	Bertinus	1
Willibrordus	5	Bonifatius	1
Anna	4	Chrysolus	1
Matheus	4	Clemens	1
Medardus	4	Colomba	1
Stephanus	4	Donaes	1
Ursmarus	4	Erasmus	1
Vincentius	4	Eutropius	1

Patroon	#	Parochie	#
Adrianus	3	Firmin	1
Apollonia	3	Fredericus	1
Brixius	3	Gerulfus	1
Christoffel	3	Guillelmus	1
Hadrianus	1	Vulmarus	1
H. Hart van Jezus	1	Lucia	1
H. Drievuldigheid	1	Maria-Magdalena	1
Henricus	1	Mathias	1
Hermes	1	Mildreda	1
Hilonius	1	Momelijn	1
Jezus Arbeider	1	Onkomena	1
Jozef	1	Pharaildis	1
Judas	1	Radegundis	1
Kwinten	1	Sebastiaan	1
Legardus	1	Simon	1
Leonardus	1	Urbanus	1
Livinus	1	Victor	1

In het totaal konden wij 104 nominaties tellen binnen het graafschap Vlaanderen².

De ‘top tien’ ziet er als volgt uit:

Patroon	Aantal	Procent
Onze-Lieve-Vrouw	95	14.5
Heilige Martinus	81	12.4
Heilige Petrus	60	9.2
Heilige Amandus	36	5.5
Sint-Jan	30	4.6
Heilige Nicolaas	20	3
Sint-Omaar	20	3
Heilige Eligius	15	2.3
Sint-Bavo	14	2.1

2 Wij moeten hierbij aanmerken dat wij van een aantal parochies de patroonheilige niet konden terugvinden. Wij spreken hier van nominaties omdat we bezwaarlijk “H.Kruis” als een heilige kunnen benoemen.

Patroon	Aantal	Procent
Heilige Paulus	14	2.1
aantal vermeldingen	385	58.9
Totaal	654	

In deze top 10 vunden we slechts vier heiligen die ‘inheems’ zijn:

- Amandus: soms aangeduid als *Amandus van Nantes*, *Amandus van Maastricht*, *Amandus van Gent* of *Amandus van Elnone* (omgeving Nantes, ca. 600-Saint-Amand-les-Eaux, ca. 680) was een missiebisshop en stichter van kloosters en kerken in Vlaanderen, Noord-Frankrijk en Baskenland.
- Audomarus: ook genoemd Omaar of Otmar (ca. 600-ca. 670), leefde in de 7de eeuw. Zijn afkomst wordt gesitueerd in Normandië, in het dorp Orval nabij Coutances. Hij werd later als heilige vereerd. Hij was de enige zoon van een zekere Friulphus en trad na diens dood in het klooster van Luxeuil, dat door de stichting door de H.Columbanus tot de Ierse invloedssfeer behoorde. Op last van koning Dagobert I (629-639) werd hij in het kader van de kerstening van Noord-Gallië tot bisschop van Terwaan (*diocesis Morinensis*) aangesteld. In zijn missioneringsactiviteiten richtte hij zich in de eerste plaats op de lokale elite. Op deze wijze kon hij onder andere bekomen dat een zekere Adroaldus de villa Sithiu aan Bertinus en zijn metgezellen schonk om er een abdij op te richten (Sint-Bertinusabdij te Sint-Omaars). Al bij al is over de andere activiteiten van deze eerste bisschop van Terwaan weinig bekend. In de schenking van de O.-L.-Vrouwekerk (de latere kathedraal van Sint-Omaars) bepaalde hij in die kerk begraven te willen worden. Na zijn dood op 1 november in 668 of 669 vervulde Bertinus dan ook zijn wil. Over zijn relieken leveren het kapittel van de O.-L.-Vrouwekerk en de nabije Sint-Bertijnsabdij lange tijd strijd. Zijn relieken werden in 1052, 1269, 1324 en 1469 gevisiteerd. Tijdens de Franse Revolutie werd zijn

schrijn naar Parijs gebracht, de relieken werden vernietigd en het schrijn omgesmolten.

- Eligius van Noyon (Chaptelat bij Limoges, tussen 588 en 590-Noyon aan de Oise, 1 december 660), ook *Sint-Elooi* genoemd. Eligius richtte zich op de kerstening van de Vlamingen, de inwoners van Antwerpen, de Friezen en van de barbaarse stammen langs de kust.
- Bavo: geboren als Allowin (Haspengouw-Gent, 1 oktober 654). Volgens latere legenden zou hij een zoon zijn geweest van Pepijn van Landen en dus een broer van de heilige Gertrudis van Nijvel en Begga. Zijn dochter was de heilige Adeltrudis van Wintershoven, één van de heiligen van Wintershoven. Allowin had een wilde jeugd: hij verkocht onder andere zijn personeel als slaaf. Pas na het overlijden van zijn echtgenote kwam hij, onder invloed van de heilige Amandus, de raadsman van zijn moeder Ida van Nijvel, tot bezinning. Hij trad binnen in het klooster gesticht door Amandus (de latere Sint-Baafsabdij) en nam de naam *Bavo* aan. Bavo werd kluizenaar in een boom en nadien in een bos nabij de abdij. Hoogstwaarschijnlijk verbleef hij langere tijd in Mendonk, bij Gent, waar hij nog altijd wordt vereerd door het bidden van een noveen tussen 1 en 9 oktober. Na zijn dood kwam zijn verering op gang. Zijn lichaam werd overgebracht naar een kerk in Gent. Er heerst nog altijd controverse over het feit of hij al dan niet eerst tot de monnikengemeenschap van de nabijgelegen Sint-Pietersabdij toetrad en de Sint-Baafsabdij later werd gesticht. De feestdag van Bavo is 1 oktober.

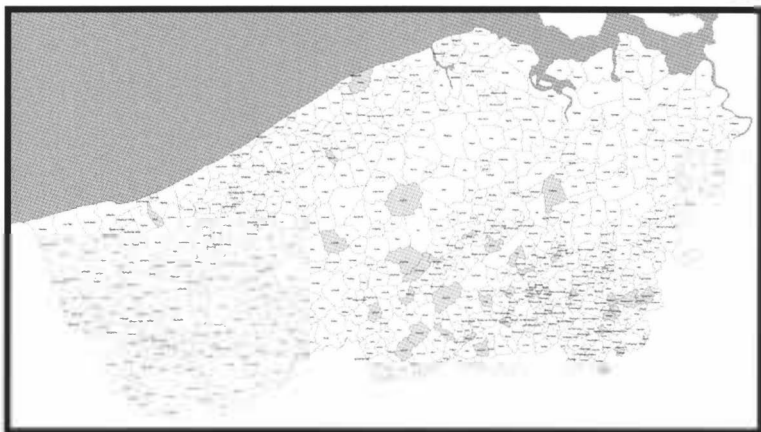
De volgende kaart toont de parochies die Onze-Lieve-Vrouw als patroonheilige hebben. Het is moeilijk zones te definiëren waar een grotere of kleinere aanwezigheid te noteren valt.

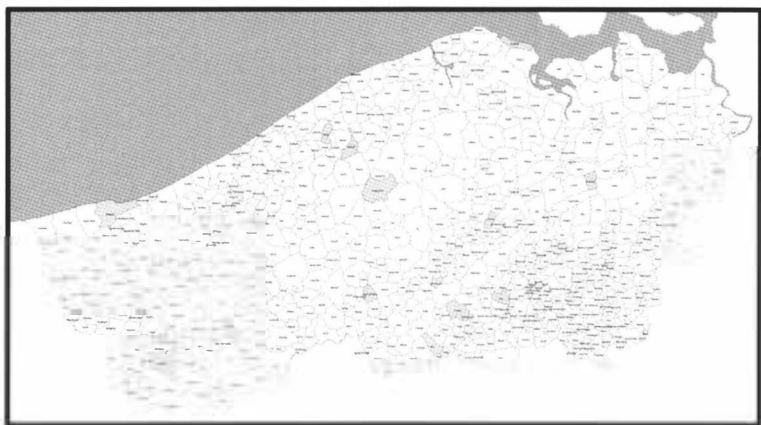
De verering voor de Heilige Omaar kan op volgende kaart gevolgd worden en het is duidelijk dat de verering van deze heilige zich beperkt tot het westelijk deel van het graafschap.

De heilige Amandus heeft de grootste aanhang in het centrum en het zuiden van het graafschap.

Voor de Heilige Eligius ziet de toestand er als volgt uit:

Slechts her en der wordt er een parochie onder de bescherming van de Heilige Eligius geplaatst.

Tot besluit kunnen we stellen dat een kwart van de nominaties op rekening komen van Onze-Lieve-Vrouw en de heiligen Petrus en Paulus.